

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto

Lainsäädäntöneuvos Jukka Siro

10.12.2025

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle pienten riita-asioiden menettelyä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 89/2025 vp)

Perustuslakivaliokunta on pyytännyt oikeusministeriötä antamaan kirjallisen asiantuntijalausunnon pienten riita-asioiden menettelyä koskevasta hallituksen esityksestä HE 89/2025 vp, josta perustuslakivaliokunnan on annettava lakivaliokunnalle lausunto.

Oikeusministeriö esittää kunnioittavasti seuraavaa.

Pienten riita-asioiden menettely olisi käräjäoikeudessa noudatettava **uudenlainen oikeudenkäyntimenettely**. Siinä käsiteltäisiin asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvat riita-asiat, jos riitaa olisi enintään 10 000 eurosta tai jos riidalla ei olisi rahamääräistä arvoa, kuten häätöasialla. Lisäksi edellytettäisiin, että asia olisi riitainen ja että se laadultaan ja laajuudeltaan soveltuisi pienten riita-asioiden menettelyyn.

Pienten riita-asioiden menettelyssä määrää, jolla jutun hävinnyt asianosainen voitaisiin velvoittaa korvaamaan voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikuluja, olisi rajoitettu. Jutun häviäjä voitaisiin velvoittaa korvaamaan

**Postiosoite
Postadress**

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

**Käyntiosoite
Besöksadress**

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

**Puhelin
Telefon**

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

**Faksi
Fax**

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

**S-posti, internet
E-post, internet**

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

voittajan oikeudenkäyntikuluja enintään 500 eurolla, jos juttu päättyy ilman pääkäsittelyn toimittamista, tai 1 000 eurolla, jos asiassa toimitetaan pääkäsittely. Lisäksi korvattavaksi voisi tulla mahdollinen oikeudenkäyntimaksu, jonka määrä olisi 310 euroa eli puolet siitä, mitä riita-asioissa tavallisesti, ja harvinaisissa poikkeustilanteissa niin sanottuja erityisiä kuluja esimerkiksi käännöksistä. Näin **asianosaisen oikeudenkäyntikuluriskiä pienennettäisiin** tuntuvasti nykyisestä.

Lisäksi oikeudenkäyntiä olisi **yksinkertaistettu ja joustavoitettu**. Esimerkiksi haastehakemuksen ja vastauksen sisältövaatimukset olisivat nykyistä matalammat. Käräjäoikeus voisi ottaa ratkaisussa huomioon kaiken, mitä haastehakemuksessa, kirjallisessa vastauksessa ja lausumassa sekä muutoin olisi esitetty – ei siis vain sitä, mitä pääkäsittelyssä on esitetty. Suullista valmisteluistuntoa ei lähtökohtaisesti toimitettaisi, vaan asia, jota ei voitaisi ratkaista kirjallisesti, siirrettäisiin suoraan pääkäsittelyyn, jossa voitaisiin hyödyntää etäyhteyksiä. Käräjäoikeuden ratkaisu lähtökohtaisesti julistettaisiin, eikä sitä tulisi perustella laajasti.

Muutoksilla tähdittäisiin siihen, että ihmiset ja yritykset kykenisivät nykyistä helpommin **ajamaan itse omaa asiaansa** oikeudessa. Tässä heitä tukisi käräjäoikeuden puheenjohtaja, jonka prosessinjohtovelvollisuudesta säädetäisiin täydentävästi. Toisaalta asianosaisella ei olisi oikeutta oikeusapuun nykyisessä laajuudessa, mutta asianosainen voisi turvautua muunkin henkilön kuin nykyiset avustajan kelpoisuusvaatimukset täyttävän juristin apuun.

Pienten riita-asioden menettelyä varten kehitettäisiin **sähköinen asiointipalvelu**. Asianosaisen tulisi eräin poikkeuksin käyttää asiointipalvelua toimittaessaan asiakirjoja käräjäoikeuteen. Käräjäoikeus voisi kuitenkin sallia asiointipalvelun käyttövelvollisuudesta poikettavan esimerkiksi silloin, jos asianosaisella ei olisi kykyä käyttää asiointipalvelua. Uudistus saatettaisiin tältä osin erikseen voimaan, kun asiointipalvelu olisi valmis.

Pienten riita-asioden menettelyä sovellettaisiin vain vuokrariidoissa. Esitys on kuitenkin laadittu niin, että soveltamisalan laajentaminen käy helposti päinsä, jos siihen katsotaan myöhemmin olevan aihetta.

Esityksen laajoissa säätämisyjärjestysperusteluissa tarkastellaan lähemmin eri ehdotusten suhdetta perustuslain (731/1999) ja Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten vaatimuksiin (HE s. 77–89).

Esitys on merkityksellinen ennen muuta **oikeusturvaa koskevan perustuslain 21 §:n** kannalta. Sen 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslain 21 §:n 2 momentin luetteloa oikeusturvatakeista ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi. Niihin kuuluvat myös muun muassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa ja kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 14 artiklassa erityisesti rikoksesta syytetyille taatut oikeudet (HE 309/1993 vp s. 74).

Perustuslain säännös ei toisaalta estä säätämästä lailla vähäisiä poikkeuksia oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin, kunhan kyseiset poikkeukset eivät muuta oikeussuojatakeiden asemaa pääsääntönä eivätkä yksittäisessä tapauksessa vaaranna yksilön oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (HE 309/1993 vp s. 74).

Olennaista esityksen perustuslaillisessa tarkastelussa on se, että **esityksen ensisijaisena tarkoituksena on parantaa ihmisten oikeusturvaa**. Esitys on siis perusoikeusjärjestelmän tavoitteiden mukainen.

Esitys parantaisi ihmisten oikeusturvaa **edistämällä oikeuden saatavuutta**. Taustalla on se, että Suomessa riita-asioita on tuomioistuimissa kansainvälisesti vertaillen todella vähän. Se todennäköisesti johtuu paitsi oikeudenkäyntien kestosta, myös oikeudenkäyntiin liittyvästä kuluriskistä, sillä pääsääntö nykyään on, että jutun hävinnyt veloitetaan korvaamaan

voittaneen asianosaisen kaikki kohtuulliset ja tarpeellisista toimenpiteistä johtuneet oikeudenkäyntikulut. Vaikuttaakin siltä, että Suomessa on ihmisiä ja yrityksiä, jotka eivät rohkene kääntyä tuomioistuimen puoleen silloin, kun tuntevat oikeuksiaan loukatun. Näin on etenkin silloin, kun riita ei koske suurta summaa rahaa. Suomi on yksi harvoista Euroopan unionin jäsenvaltioista, jossa esitetyn kaltaista oikeudenkäyntimenettelyä ei ole.

Esitys vaikuttaisi tähän niin sanottuun oikeuden saatavuuden ongelmaan tekemällä kanteen nostamisesta ja vastustamisesta menettelyn soveltamisalalla helpompaa ja vähäriskisempää ennen muuta korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrää koskevalla ehdotuksella.

Oikeusturvan saatavuus on keskeinen osa oikeusvaltiota ja oikeusturva-perusoikeutta. Sen on nostanut esiin myös **perustuslakivaliokunta** (PeVL 16/2019 vp s. 3–4, PeVL 50/2018 vp s. 5, PeVL 55/2014 vp s. 3–4 ja PeVL 32/2012 vp s. 3).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on suhtautunut tällaiseen oikeudenkäyntimenettelyyn myönteisesti. Se on katsonut, että pienille riita-asioille tarkoitettu yksinkertaistettu oikeudenkäyntimenettely voi edistää oikeuden saatavuutta, vähentää oikeudenkäynnistä johtuvia kustannuksia ja nopeuttaa riitojen ratkaisua (Pönkä v. Viro 8.11.2016 kohta 30).

Euroopan neuvoston ministerikomitea on taas suositellut, että oikeuden saatavuuden edistämiseksi intressiltään pienempiä asioita varten tulisi säätää esitettävän kaltaisesta oikeudenkäyntimenettelystä (Recommendation No. R (81) 7 of the Committee of Ministers to Member States on Measures Facilitating Access to Justice, periaate 15 ja selitysmuistion kohdat 55–57). Demokratiaa oikeusteitse -komissio (ns. **Venetsian komissio**) on puolestaan arvioinut oikeuden saatavuuden keskeiseksi oikeusvaltion elementiksi (Oikeusvaltion tarkistuslista, kohta E 2 a).

Pienten riita-asoiden menettely voisi lisäksi **tehostaa oikeudenkäyntimenettelyä** sen soveltamisalalla ja jouduttaa asioiden käsittelyä. Kuten perustuslakivaliokunta on useasti todennut, tuomioistuinmenettelyjen kehittäminen voi ajan oloon vaikuttaa asioiden käsittelyaikoihin ja siten edistää

perustuslain 21 §:n 1 momentissa jokaiselle turvattua oikeutta saada ansiensa ilman aiheetonta viivytystä tuomioistuimessa käsitellyksi (PeVL 4/2010 vp s. 5, PeVL 30/2006 vp s. 4–5, PeVL 2/2006 vp s. 2, PeVL 31/2005 vp s. 3 ja PeVL 35/2002 vp s. 3). Perustuslakivaliokunta on pitänyt asioiden viivytyksettömyyden käsittelyyn liittyviä perusoikeuksia oikeusvaltion kulmakivinä (PeVL 43/2021 vp kohta 12 ja siinä viitattut aiemmat lausunnot). Esitys on siis tälläkin perusteella perusoikeusjärjestelmän tavoitteiden mukainen.

Oikeusturvan lisäksi uudistus on merkityksellinen eräiden muiden perusoikeuksien kannalta. Oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskeva sääntely liittyy myös **omaisuudensuojaa koskevaan perustuslain 15 §:n 1 momenttiin**. Kuten esityksessä tarkemmin perustellaan, esitys on tältäkin osin perustuslain mukainen.

Esitys liittyy niin ikään **perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännökseen**. Pienten riita-asioiden menettely edistäisi yhdenvertaisuutta tekemällä kantteen nostamisesta ja vastustamisesta taloudellisesti ja taidollisesti nykyistä helpompaa.

Myöskään ehdotus sähköisen asiointipalvelun käyttämisestä ei ole yhdenvertaisuusnäkökulmasta ongelmallinen. Syynä on se, että käräjäoikeus voisi myöntää asiointipalvelun käyttämisestä poikkeuksen silloin, jos asianosaisten kyky hoitaa asioita sähköisessä asiointipalvelussa olisi esimerkiksi korkean iän tai vammaisuuden takia selvästi heikompi kuin tavanomaisesti (1. lakiehdotus, oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 6 §:n 1 momentti ja HE s. 45).

Oikeusministeriö katsoo, että esitys voidaan kaikin osin hyväksyä **tavallisen lain säätämisjärjestyksessä**.